

Nødvendighedens nødvendighed

Om indre og ydre sociale nødvendighed

Med andre ord, lidt om "den videnskabelige sandhed og naturens natur" skrevet af en erklæret konstruktivist

Det moderne samfund har en fin forståelse for det desperate og irrationelle i de religiøse manifestationer, der ikke tolererer andet end den absolutte sandhed, og som er parat til med magt at ofre, hvad der ikke går rent op i den.

Men det moderne har også tendens til at sætte miljø- og klimaproblemerne i bås med fundamentalistisk terror: Den asociale natur, den ydre nødvendighed skal ikke komme her, den er alt for udemokratisk, synes de moderne demokrater at tænke.

I det moderne samfund hersker delrationaliteterne. De sætter deres betingelser og truer med at underminere det sociale eksterne forudsætninger, på fuldstændigt lige så irrationel vis, som den fundamentalistiske terror hellere vil ofre det hele, end den vil nøjes med den partikulære sandhed.

Det moderne kan altså godt se den fundamentalistiske terror for sig, men ikke sig selv som sin egen trussel. Budskabet om, at der findes en højere nødvendighed end den sociale, er for umoderne.

Den konstruktivistiske rekonstruktion af denne realitet lever ligeledes ved sin egen indre orden, der falder uden for de funktioner og delrationaliteter, konstruktivismen forstår som trendsætter i den truende udvikling. Beskrivelsen er dømt til at adlyde og udvikle sin egen nødvendighed, bl.a. ved at hente de naturvidenskabelige referencer til den højere nødvendighed ind i sin ramme.

Samtidigt må den indskrives i det landskab, hvor dens budskab falder. Beskrivelsen må tage bestik af de forudsætninger for sin modtagelse, der ligger i den sociale pluralitet af rationaliteter. Det er i denne mosaik af indre social tvang, hvor budskabet om den ydre nødvendighed skal manifestere sig.

Konstruktivismen møder her de for længst etablerede og mere eller mindre religiøse traditioner for at tale om den ydre tvang. F.eks. forsøges konstruktivismen affejet som ren relativisme, uforpligtende og uden potentiale for at tage udgangspunkt i netop social og asocial nødvendighed.

Her over for kan konstruktivisten svare igen med påstanden om, at den her ser sig oppe imod mere eller mindre religiøse traditioner for at blande erkendelsesteori og ontologi sammen.

I konstruktivistisk erkendelsesteoretisk forstand falder det, der med et skældsord kan kaldes essensmysticisme sammen med troen på sandheden som en ontologisk egenskab. Konstruktivisterne tematiserer også essensmysticismen som et socialt fænomen, der skal ses på baggrund af en kognitiv praksis, både hos sig selv, men også hos essensmystikerne, hvilket bekræfter mystikeren i sin beskrivelse af konstruktivisten. Konstruktivismen relativiserer jo netop mystikeren i forhold til en betingende kognitiv praksis!

Det konkrete konstruktivistiske udgangspunkt er, at der gives essensmysticisme med egen nødvendighed, lige som der findes andre former for indre og ydre social nødvendighed. Men her som der drejer det sig om nødvendigheden heraf, altså om nødvendighedens nødvendighed!

Essensen bliver ikke benægtet af konstruktivismen. Men f.eks. indikationsværdierne sandhed, ret, økonomisk værdi, skønheden, det gode og det onde ses som noget, der lever ved en kognitiv praksis, der bærer de betydninger, der danner sig omkring begreberne. At begreberne danner mening er klart, lige som det er klart, at det moderne ikke kan orientere sig, som om der ikke var sandhed, ret, økonomisk værdi, skønhed, godt og ondt til uden at blive et helt andet samfund.

Konstruktivismen sætter naturen, det ikke sociale, op som det uartikulerede, som "noget" der for de kognitive systemer kun er tilgængelige i menings form. [Naturens natur](#) benægtes ikke, men konstruktivisten fremhæver at den kun er tilgængelig for det sociale på det sociales betingelser.

Konstruktivisten ser den aktuelle miljø- og klimakrise som det, at der er en risiko for, at den ydre nødvendighed melder sig non kognitivt i takt med, at den fortrænges kognitivt af indre social nødvendighed.

Det sociale indføres altså med fuldt overlæg i den konstruktivistiske teoridannelse i kraft af distinktionen mellem kommunikation og ikke kommunikation, det sociale og alt andet, hvorved det sociale kommer til syne og defineres kommunikativt.

Det benægtes ikke, at der findes andre kognitive processer end de sociale. Bevidstheden hos individet og det levende med dets mangfoldighed af fænomener benægtes ikke. De store spørgsmål om livets værdi, den autentiske væren, meningen, retten, skønheden, magtens legitimitet og det gode benægtes ikke. Men der tages udgangspunkt i, at disse spørgsmål socialt og psykisk netop kun lever på det sociale og psykisk kognitive betingelser, som er dybt funderet i en højere nødvendighed af ikke social karakter. Det, at den højere nødvendighed kun er tilgængelig for det sociale på det sociales betingelser, er ikke det samme, som at den ydre nødvendighed "kun er en social konstruktion".

Refleksionen over at erfaringen ikke svarer til noget, tvinger konstruktivisten til at søge erkendelsens gyldighed i andet end det, man traditionelt har kaldt korrespondenteorien. Erkendelsen af at tanken aldrig bliver en måne, uanset hvor godt den er tænkt, og af at beskrivelsen af månen heller aldrig bliver en måne, uanset hvor fuldendt beskrivelsen af månen måtte opleves, er et klart konkret konstruktivistisk udgangspunkt. Udgangspunktet er erfaringen af, at sandhed må kvalificeres ud fra et andet kriterium, end det at erfaringen skal svare til sin genstand.

Iagttagelserne, erfaringerne, forventningerne og beskrivelserne er, hvad de er, uanset om de er sande eller falske, lige som illusionen er med samme ontologiske ret, som den kvalificerede beskrivelse af den som illusion er. Verden er, hverken sand eller falsk, lige som dens beskrivelser og iagttagelser falder som del af den, hverken mere eller mindre.

Beskrivelserne af verden kan kvalificeres som sande og falske. De vigtige erkendelsesteoretiske spørgsmål handler om de kriterier, der skal anlægges for at afgøre, hvordan f.eks. de videnskabelige beskrivelser kan kvalificeres som sande eller falske. Disse kriterier er der mange af, og de kan selv falde som sande eller falske i kraft af deres refleksioner i andre betragtninger af dem.

Et kognitivt system konfronteres konstant med sine udkast, fordi det aldrig har hævet sig over den verden, som erfaringen falder i. Det at bevidstheden kun er tilgængelig for sig selv, og at kommunikationen har sit helt eget forløb, betyder ikke, at bevidstheden eller kommunikationen falder uden for verden. De kognitive processer er levende kontinuerte udkast, som konsekvent bøjes

af mod sig selv i verden, hvor de falder: Forsøget på at åbne døren i mørket, hvor den ikke var, konfronteres med murens konsistens og mangel på håndtag. Erfaringen svarer ikke til forventningerne, men næste forsøg falder måske bedre ud, og hvis ikke døren er lidt længere ude til den ene side, så er den der måske til den anden. Ude i gangen der ved man, hvor kontakten plejer at være. Den fysiske berøring af omgivelserne suppleres straks med synet, lige så snart øjnene har vænnet sig til pærens skarpe lys. Vejen til toilettet i det fremmede hus er fundet. Erkendelsen fungerer for den fremmede, uden at huset svarer til den fremmedes erfaringer. Konstruktivisten kan tale om kognitiv kompetence, funktion, uden at tale om ontologi.

Konstruktivisten har erfaring med at se sig fordømt som relativist og essensfornægter, og ser sig pudsigt nok også fordømt som farlig fundamentalist, når temaet social nødvendighed sættes op i et konstruktivt forsøg på at se det sociale i forhold til en ydre og asocial nødvendighed: Miljøproblematikken handler også her om funktion, og muligheden for at leve videre i betydningerne, som de danner sig omkring økonomisk værdi, ret, skønhed, det gode og meningen med det hele. Udfordringen består i pragmatisk at manifestere den ydre nødvendighed i det sociale på det sociale betingelser, således at det moderne samfund bliver bedre i stand til at tage vare på sine egne eksterne forudsætninger. Ingen i det moderne har patent på naturens natur, værdierne, meningen eller noget andet, uanset hvilken tidsregning der gælder.